

ערוך תורת

בעזרת השם

ארגון להפצת
תורה בישראל
ובעולם

Be'Ezrat HaShem

גיליון חנוכה

תוכן העלון

- 1 וזדים ביד עוסקי תורתך
- 1 הרב אפרים כחלון
- 1 שלא עשני מתיון
- 1 הרב ירון ראובן
- 2 שו"ת בהלכה
- 2 הרב שלמה שרביט
- 4 עקבתא דמשיחא
- 5 מזווית יהודית
- 6 תובנות
- 7 עולם המעשה
- 8 נידון בהלכה
- 8 הרב צבי ידי
- 9 ישראל לסגולת
- 10 הגות ומחשבה
- 10 הרב שלמה שרביט

הרב ירון ראובן שליט"א

יו"ר ארגון 'בעזרת השם'

לחגוג יום נוסף -
שלא עשני מתיון

הרב אפרים כחלון שליט"א

רב ואב"ד בד"ץ בעזרת השם

'וזדים ביד עוסקי תורתך'

דבר המערכת

סימנא מילתא' שהגליון הראשון במתכונת הנוכחית יוצא לאור דווקא בחנוכה שהוא החג המיועד להאיר את האפילה באור הדוחה הרבה מן החושך, וכפי שכבר נודעת לרבים פעילותו הענפה והמבורכת של ארגון 'בעזרת השם' והעומד בראשו הרב ירון ראובן שליט"א אשר מגיע למקומות הנמוכים והאפלים ביותר בעולם שלא נגה עליהם כלל אור התורה והיראה, ומאיר שם בעשר אצבעותיו את האפילה, בכל מאורי האש האפשריים, בתורה שבכתב ושבעל פה, בהלכה ובאגדה, מוסר וקדושת ישראל. והכל בדברים הנכנסים אל הלב מצד אחד בנעימות וידידות ומצד שני אומר את האמת כמות שהיא. ואתו עמו הרה"ג אפרים כחלון שליט"א אב בית דין בעזרת השם, הבקי בחדרי תורה, ולא פסיק פומיה מגירסא, וזוכים ומזכים לאחרים, להוריד את אור התורה גם במקומות בהם שקעה החמה, ונמוכים למטה מעשרה טפחים, ולהכניס את הטהרה והקדושה לכל בתי ישראל באשר הם, עד שתכלה רגל הטימאה מן השוק, ויבוא לציון גואל במהרה בימינו.

ובפרט בימים טרופים אלו בעת צרה ליעקב, מגביר הארגון חיילים לתורה, מתוך ידיעה שהתורה היא חוד החנית בנצחון והיא הנותנת כח לעשות חיל בשדה הקרב, כי ה' אלוך מתהלך בקרב מחניך להצילך. וביחד עם התפילות על חיילי ישראל הי"ו המוסרים נפש להציל עם רב, תומך הארגון בשבט לוי העומדים בבית ה' בלילות ובימים בעומקה של הלכה, כנגד הטועים להמעט בתמיכת התורה, וזו הפגיעה שפגע שרו של עשו ביעקב, בתמכין דאורייתא, והרב ירון ראובן מכלכל בחכמה בשנות הרעב יותר מבשנות השבע וצדקתו עומדת לעד.

כמה רעיונות יפים יש לנו ללמוד מחג החנוכה: אנחנו חוגגים

שמונה ימים של חנוכה, בעוד שעיקר הנס היה רק שבעה ימים, כיון שהיה כבר שמן ביום הראשון (בית יוסף אורח חיים סימן תרע). תירוץ רבים נאמרו על זה, ואחד מהם הוא שחוגגים עוד יום אחד על נצחון המלחמה (מאירי בשבת דף כא ע"ב, ובספר חזון עובדיה חנוכה עמוד ו).

ונראה שיש סיבה נוספת למה לחגוג עוד יום: לחגוג על עצם זה שאנחנו יהודים, ולא בגלל שאמא שלנו יהודיה, אלא מכיון שלפני כאלפיים שנה בזמן שהיתה המלחמה עם היונים, היתה זאת מלחמה נגד התורה שאסור לשמור שבת וחדשי ישראל, ברית מילה, ולימוד תורה (אוצר המדרשים אייזנשטיין חנוכה עמוד 189, וברמב"ם הלכות חנוכה פרק ג הלכה א), בחג הזה כולם מתלהבים, ואפילו אנשים שרחוקים מהתורה והמצוות מדליקים את הנרות, אוכלים סופגניות, אבל באמת חג חנוכה זה חג של דתיים באופן ספציפי, כיון שאז במלחמה מול היונים נלחמנו נגד המתיונים שהם יהודים שירדו מהדרך, והם עשו בעיות אפילו יותר מהיונים עצמם, כי עם ישראל חשב שהם אחים ואחיות שלהם ולא נזהרו מהם, והם הלכו והלשינו ליונים ועזרו לאויבים.

לפני כמה זמן יצאה הודעה איך מארק צוקרברג שהוא יהודי, והוא מנהל של פייסבוק אמר - "שפייסבוק תעשה כל מה שאפשר להגן על המוסלמים". אין לו מושג באמת מיהדות, וזה חבל. בן אדם כל כך חכם, שחושב שבמקום לעזור לאחים ולאחיות שלו, צריך לעזור לאויבי העם שלו, כאשר אדם לא מחובר לתורה הוא בבעיה.

זה בעצם מה שאנחנו חוגגים יום נוסף, בכך שעם ישראל נשאר טהור כמו פך השמן הטהור, ולא נפל ברשת שטמנו לו היוונים, להדמות אליהם ולהתיון, אלא נלחם במסירות נפש.

היוונים לא היו נגד הגוף. הם ראו שכל

המשך בעמוד 4

בבית יוסף (אורח חיים סימן תרפ"ב)

מקשה בשם האורחות חיים (הלכות חנוכה אות ב) בנוסח של על הניסים. שמזכירים שם את ניצחון החשמונאים על היונים בדרך דבר והיפוכו. 'גיבורים ביד חלשים, רבים ביד מעטים, רשעים ביד צדיקים, טמאים ביד טהורים', ומיד מזכירים גם כן 'זדים ביד עוסקי תורתך', ולכאורה מה הדבר והיפוכו בזה והלא זדים הם אנשים שעושים עבירות במזיד, ולמה היפך שלהם הוא 'עוסקי תורתך'?

ומבאר הבית יוסף: כי דרך הפסוק לכך, "זדים הליצוני עד מאוד מתורתך לא נטיתי" (תהילים קיט, נא), הרי שאומר דוד המלך שלמרות שהזדים התלוצצו עליו לא נטה מהתורה.

ועדיין הדברים צריכים ביאור!

מצאנו פעם נוספת שהוזכרו הזדים בפסוק "גערת זדים ארורים השוגים ממצוותיך" (תהילים קיט, כא), והקושי ניכר בפסוק עצמו הלא "זדים" - הם חוטאים במזיד, ומהו זה שאמר "השוגים ממצותך" - לשון שגגה?

על השאלה הזה עומד רבי דוד קמחי - הרד"ק מגדולי מפרשי המקרא לפני כשמונה מאות שנה, שמבאר שהטעם שקורא הכתוב לזדים האלה שוגגים, כי הם מזידים בביטול הלימוד ולכן הם שוגגים במצוות, הם לא פותחים ספרים לא מבררים ולא מתעניינים, רק מה שהם שמעו בבית אבא זה מה שהם שומרים, ובגלל זה הם שוגגים ממצוותיך. וכבר אמרו חז"ל: 'הווי זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה זדון' (אבות פרק ד משנה יג).

הרי לנו שעיקר מעשה "הזדים" הוא בלימוד התורה, וכשהוא לא לומד במזיד, מימילא חוטאים ונופלים בתקלות רבות והם "השוגים ממצותיך".

וזה עיקר ימי החנוכה שלא להיות חלילה זדים אלא עוסקי תורתך. ורמז מצאו לזה במאמר הגמרא בשבת (דף כא עמוד ב) מאי חנוכה? דתנו רבנן!

אשה שהתקוטטה עם בעלה, ורוצה להדליק נרות חנוכה בפני עצמה

שאלה:

האם אשה הפרודה מבעלה יכולה להדליק את נרות החנוכה בפני עצמה בברכה, או דלמא גם בזה אמרי' דאשתו כגופו ויוצאת ידי חובה בהדלקת בעלה. והאם יש לחלק בזה בין פרודה שגרה בבית נפרד, למי שהתקוטטה עם בעלה ודרה עמו באותו הבית. [ואגב יתבאר כיצד יש לנהוג במי שיש לו ב' נשים בב' בתים נפרדים].

נהגו האידנא דאשה נשואה אינה מדליקה נר חנוכה כלל ועיקר, ויוצאת יד"ח בהדלקת בעלה (אא"כ בעלה יוצא מן הבית למקו"א כאכסנאי, שאז היא מדלקת עליו). ואפי' להנוהגים כהרמ"א בהג"ה (סי' תרע"א סע' ב) דכל אחד מבני הבית מדליק בפני עצמו, שהוא המנהג פשוט באשכנז, האשה הנשואה אינה מדליקה, ויוצאת יד"ח בהדלקת בעלה. ועי' באליה רבה ובבגדי ישע (סי' תרעה) דכתבו שטעם הדבר הוא ד'אשתו כגופו', וכן כתב בפשיטות במשנ"ב (שם). והנה עפ"ז כתב בפשיטות בספר חשו"ק חמד (נדרים כ:): שאשה הפרודה מבעלה אינה יכולה להדליק בפני עצמה, כיון שעל פי ההלכה הרי היא כאשתו לכל דבר וכו' ולכן כל זמן שהם חיים עדיין בבית אחד, הרי היא כגופו, והוא פוטר אותה בהדלקתו. ע"ש. ואמנם, לענין יד' יש לפקפק ע"ז, ולהורות שלבני אשכנז שפיר יכולה האשה הפרודה מבעלה להדליק בפני עצמה, גם אם היא מתגוררת עם בעלה בבית אחד, ואם מתגוררת אותה האשה הפרודה בבית נפרד יש לצדד לומר כן גם אליבא דבני ספרד, דתוכל להדליק בפני עצמה ולברך. וכדלהלן.

כי הנה בהא דכתב האליה רבה שהובא במשנ"ב ובעוד אחרונים דאמרי' גבי נר חנוכה דאשתו כגופו, יש לדעת דאינו מלתא פסיקתא, דהמעיי' בלשונות הרמב"ם שהוא היסוד עליו הושתתה שיטת הרמ"א שמדליקין נר עבור כל אחד מבני הבית, יראה בעליל שפשט דברי הרמב"ם מורים דלא אמרי' בנר חנוכה ד'אשתו כגופו', שהרי לשונו (פ"ד מחנוכה ה"א) ש'המהדר את המצוה מדליק נרות כמנין אנשי הבית נר לכל אחד ואחד 'בין אנשים בין נשים' וכו' ע"ש. ומדכתב בפשיטות דאליבא דהמהדרין או המהדרין מן המהדרין מדליקין כל אחד ואחד מאנשי הבית 'בין אנשים בין נשים', ולא ציין אפי' ברמז שאשתו של אדם לא מדליקה בפני עצמה, נשמע בפשיטות שגם האשה מדליקה בפני עצמה. ובאמת שכ"כ מרן החיד"א בברכ"י (או"ח סי' תרע"א אות ב) דמפשט דברי הרמב"ם וריא"ז משמע דכשמדליקין נר לכל א' גם אשתו בכלל. ע"ש. ושם בברכ"י הביא דהוקשה כן להרב שער אפרים (סי' מב) על מה שנהגו שהאשה אינה מדליקה כשבעלה בבית, והרי היא חייבת, ואפילו קטן שהגיע לחינוך כתב הרמ"א (סי' תרע"ה סעי' ג) דידליק. ע"ש. ומדברי השער אפרים נשמע בבירור דלא שמיע ליה, כלומר לא סבירא ליה שנאמר גבי נר חנוכה ד'אשתו כגופו'. ושם בברכ"י כתב שאכן הרב אליה רבה (אות ג) תירץ דאשתו כגופו. ע"ש. אולם כתב ע"ז בברכ"י

שאינו מתיישב וכו', דלהיות אשתו כגופו חסורי מחסרה מהצאצאים וכו' דהן מדליקין ועקרת אינה מדליקה. בתמיה. (ובפרט שגם על בניו הקטנים מצאנו באיזה מקומן דחשיבי כגופו. עי' ברמב"ם בפ"ג מהל' קריאת שמע ה"ח). וסיים ע"ז בברכ"י דבאמת מפשט דברי הרמב"ם וריא"ז משמע דכשמדליקין נר לכל א' גם אשתו בכלל. ע"ש. ואכן מצאנו בדברי הפרי מגדים (משבצו"ז סי' תרע"א סע' ב) שגם עמד על מה שחידש בזה האליה רבה (סק"ג) ש'אשתו כגופו'. וכתב שדברי האליה רבה אזלי כפרש"י ולא כהרא"ש. ונמצא לפי דבריו שאליבא דהרא"ש אין האשה יוצאת בהדלקת בעלה אליבא דהמהדרין (ואליבא דהמהדרין מן המהדרין בשיטת הרמב"ם ודעימיה), וצריכה להדליק לעצמה. וכיוצ"ב מבואר בחידושי החתם סופר (שבת כא:) דלית ליה לסברת האליה רבה דאשתו כגופו, דכתב שכל מה שלא מדליקה האשה הוא רק מחמת שנהגו כך הנשים שלא לצאת לבחוש משום 'כל כבודה בת מלך פנימה'. ע"ש. וסיים שם דאף על גב דהאידנא מדליקין בפנים והיה ראוי גם לנשים להדליק, מ"מ מנהג הראשון לא זז ממקומו. ע"ש. ומבואר מדבריו דברור שאשה שתדליק ובברכה לא תחשב כבורכה לבטלה, שהרי אף כשהיו מדליקין בחוץ נמנעו הנשים מעצמן, והיו יכולות להדליק מעיקרא דינא. ע"ש. וכיוצ"ב כתב גם בשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סי' לה). ע"ש. ועכ"פ מבואר דיש צד ברור לומר דלמנהג אשכנז שמדליקים כל אחד מבני הבית בפני עצמו, שגם האשה צריכה להדליק בפני עצמה, ויכולה אף לברך על הדלקתה, וכאמור כ"כ מרן החיד"א בדעת הרמב"ם והאו"ז וכ"כ הפמ"ג בדעת הרא"ש, וכן מבואר בחידושי החת"ס הנ"ל.

ולפי קוצ"ד סתימת דברי הראשונים מורה כן, שהרי על מה שאמרו (שבת כג.) משמיה דר' יהושע בן לוי דנשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס, שהוא נפסק כדבר פשוט ללא חולק, לא מצאנו לאף אחד מן הראשונים שאמר דהגמ' לא איירי באשה נשואה, ופשט הדברים מורה ללא ספק דכוונת הגמ' לומר שגם אשה נשואה חייבת בהדלקה. וכן במאי דגרסי (שם כא:) דאליבא דהמהדרין דבעי' נר 'לכל אחד ואחד', לא מצאנו לאף אחד מן הראשונים שכתב שהאשה הנשואה יוצאת דופן בענין זה, ואין ספק שפשט הדברים מורה דהאשה גם בכלל, מאחר ומצד עצמה היא חייבת כאנשים. ועי' כיוצ"ב בספר עולת שבת (סי' תרעה סע' ג), ע"פ מש"כ בשלטי גבורים על המרדכי בשבת סי' רסה) שכתב בפשיטות שמה שהאשה חייבת בנר חנוכה ד'הוא הדין אם כבר בירך והדליק, יכול לחזור ולברך להוציא את האשה אם עומדת אצלו וכו'. ע"ש. וסתימת דבריו מורה דאיירי גם באשתו, דכיון דחייבת מצד עצמה, יש לה להדליק כשאר בני הבית. ואף שיד הדוחה נטויה לומר דהעולת שבת איירי באשה שאינה אשתו, אולם מסתימת דבריו לא נשמע כן.

ואולם, כיון שיד הדוחה נטויה לחשוש בזה לשיטת האליה רבה ד'אשתו כגופו', מכח סב"ל, יש לומר עוד בזה, דהנה ידועים דברי התרומה"ד (סי' קא) שהביא מרן בב"י (סי' תרע"ז), דאכסנאי שהוא נשוי יכול להדליק ולברך משום הידור. וכ"פ הרמ"א (סי' תרע"ז סעי' ג') גבי מי שהדליקו עליו בתוך ביתו ש'אם רוצה להחמיר על עצמו ולהדליק בפני עצמו, מדליק

ובאמת שלעניו"ד גם אליבא דמרן הב"י ומהרש"ל והפר"ח, יש לצדד לומר דאשה הפרודה מבעלה ומתגוררת בבית אחר, תוכל להדליק בפני עצמה ואף לברך על הדלקתה, מכח מה שבפועל היא פרודה מבעלה ומתגוררת לבדה ואף אינה סמוכה על שולחנו. ולענ"ד הדבר מוכרח מצד עצמו, שהרי ודאי דאופן זה לא גרע ממי שהיה לו ב' נשים, שכל אחת מתגוררת בבית נפרד, ואירע שבימי החנוכה שהה בביתה של אשה א', דלא יעלה על דעת לומר דהאשה הב' תמנע מהדלקת נר חנוכה בברכה מכח מה שבעלה הנמצא עם אשה א' מדליק בבית אחר, דפשוט הוא שלא נאמר בכיוצ"ב דתפטר האשה הב' מחמת דאשתו כגופו, שהרי האשה הב' מחויבת חיוב גמור וכדאמרו משמיה דריב"ל (שבת כג.) דאף הן היו באותו הנס. ולעניו"ד מלבד מה שהדבר פשוט ומוכרח מצד עצמו, כן מוכח מדברי המשנ"ב, שכתב (סי' תרעז סקט"ז)

שאף החושש לשיטת מרן הב"י ומהרש"ל ופר"ח (ע"ש בשעה"צ אות כה) דלאו כל כמיניה דבעל שהוא אכסנאי לומר איני רוצה לצאת בשל אשתי, יכול אותו הבעל להדליק ולשמוע הברכות מפי אחר וכו' 'או יראה לשער להדליק נרותיו ולברך עליהן זמן מה קודם שמדלקת אשתו בביתו', דהיינו שהיא מדלקת אחר מעריב כמנהג העולם והוא ידליק קודם מעריב. ע"ש. והמעין בדבריו יתפלא לפום ריהטא, כי נמצא בזה דהתיר המשנ"ב שהאיש ידליק בברכה קודם הזמן שאשתו מדלקת עליו, ולא חשש לומר שמחמת כן יהיו ברכות האשה לבטלה מכח מה שתצא יד"ח בהדלקת בעלה מדין אשתו כגופו. ואולם באמת שהוא מבואר, דגם המשנ"ב שהביא להאליה רבה בהא דכתב דאשתו כגופו הבין שאשתו כגופו איירי דוקא באופן שהאיש בביתו עם אשתו כדרך אשה ובעלה, או אפי' באופן שהבעל אכסנאי, לענין שהבעל שאינו בביתו יוצא ידי חובה בהדלקת אשתו שנמצאת בבית, מה שאין כן בבעל אכסנאי שאינו בביתו לא מהניא הדלקתו להוציא את אשתו מחמת מה שאשתו כגופו, דודאי האשה הנמצאת בבית לא יכולה להגדר אחר הבעל הנמצא חוץ לבית, ומעתה יש לומר לכא' דהוא הדין בבעל המתגורר בנפרד מאשתו, ואינם בבית אחד, וכל אחד הוא כבעל הבית בפני עצמו, דלא אמרי' בזה אשתו כגופו, ותוכל האשה להדליק בפני עצמה. וכאמור כל זה כתב המשנ"ב אליבא דמרן הב"י ודעימיה.

ונמצא לסיכום העניין, שאשה הפרודה מבעלה שעדיין לא קיבלה גט כריתות כדת, ואינה מתגוררת באותו הבית עם בעלה ואינה סמוכה על שולחנו, שפיר יכולה להדליק בפני עצמה ואף לברך על הדלקתה. ואולם, אם היא מתגוררת עמו באותו הבית נראה שהדבר תליא בפלוגתא, ולמנהג אשכנז תוכל להדליק בביתה בברכה אם תכוון שאינה רוצה לצאת יד"ח בהדלקתו, ולבני ספרד לא מהני לה שתכוון בכך, ויוצאת יד"ח בהדלקת בעלה*.

והנראה לענ"ד כתבתי.

* תשובה זו הובאה יותר באריכות בספר 'שו"ת אמת ליעקב ח"א שיצא לאור בקרוב בס"ד.

ומברך עליהם, וכן נוהגין. ע"כ. וכ"כ מהרי"ל בתשובה סי' קמ"ה. וכ"כ מרן החיד"א בשו"ת טוב עין (סימן ט) בשם רבינו משולם שעשה מעשה בעצמו להדליק חנוכה בבית גוי ולא סמך על ביתו. וביאר שם מרן החיד"א שטעמו של רבינו משולם היא 'כי אם האדם רוצה לעשות המצוה בעצמו ואינו רוצה לצאת בהדי אחריני מי יאמר לו לא תקיים המצוה בעצמך, וכן בנר חנוכה אף שמדליקין בתוך ביתו הוא אינו רוצה לצאת בהדלקתו ורוצה להדליק בעצמו על דרך שאמרו מצוה בו יותר מבשלוcho וכו' ע"ש. וכן הביא המגן אברהם בשמו של מהרי"ל, דמי שמדליקין עליו בתוך ביתו ורוצה להדליק משום חשדא מחמת שהרואים לא יודעים שמדליקין עליו בתוך ביתו, דשרי ליה להדליק בברכה. וכתב ע"ז המגן אברהם "ומשום ברכה לבטלה ליכא כיון שאינו רוצה לצאת בשל אשתו ממילא חל חיובא עליה". ע"כ. עכ"ל.

וכן פסק הלבושי שרד דמהני כוונה שלא לצאת ממה שהדליקו עבורו. ע"ש. אולם, שם בב"י מבואר דמרן בב"י פליג עליה דהתרומה"ד, דלאחר שהביא את דברי התרומת הדשן הנ"ל שיכול 'להחמיר' על עצמו להדליק על אף שמדליקים עליו בתוך ביתו, כתב, "ולי נראה דאין לסמוך על זה לברך ברכה שאינה צריכה". ועי' בהערה *ד' במה שנלע"ד לבאר בכוונת מרן הב"י, ושבזה מתיישבים יפה דברי המהרש"ל. ובפרי חדש הביא את דברי מרן הב"י, וכתב שכן עיקר, שאין יברך 'וצונו' והרי הוא אינו מצווה. ואפילו אם אינו רוצה לצאת בהדלקת בני ביתו לא יברך וכו'. ע"כ. וכן כתב מהרש"ל הביאו הט"ז (שם) גבי איש ואשתו שמספיק להם נר א' ו'היכא שאינו רוצה לצאת בהדלקת אשתו

שמדלקת עליו בבית נראה דלאו כל כמיני' ואינו יכול לברך עכ"ל. אולם הט"ז גופיה סבירא ליה שלא כמהרש"ל, שכתב (הט"ז) ש'הרשות נתונה לאדם לעשות כרצונו, אם רוצה יוצא בברכה שמדלקת אשתו ואם אינו רוצה יברך בפ"ע וכו'. וכתב עוד שם בהמשך 'ואפי' אם הוא בביתו ואינו רוצה לצאת בברכת אשתו איני יודע איסור בדבר אם יברך לעצמו' ע"כ. ועכ"פ כבר נהגו היוצאים ביד רמ"א לסמוך על סברת התרומה"ד ומהרי"ל, וכמו שכתב הרמ"א הנ"ל שכך הוא המנהג, וא"כ למנהג אשכנז פשוט לענ"ד שבנידו"ד יכול כל אחד מבני הזוג להדליק בפני עצמו. דמלבד מה שכ"כ התרומה"ד ומהרי"ל ומ"א כנ"ל, עוד העיד הרמ"א (סי' תרע"ז סעי' ג') שכך הוא המנהג. וע"כ תוכל האשה לכוון שאינה רוצה לצאת יד"ח בהדלקת בעלה, כמו שהבעל יכול לכוון שלא לצאת בהדלקת אשתו. ואולם עפ"י יש לתמוה על מש"כ בחשוקי חמד (נדרים כ:): הנ"ל שאשה הפרודה מבעלה לא תדליק בפני עצמה, כיון שעל פי ההלכה הרי היא כאשתו לכל דבר וכו' והרי היא כגופו, הוא פוטר אותה בהדלקתו. ע"ש. דיש לתמוה אמאי לא התיר לאותה אשה להדליק בברכה לפי מה שנהגו באשכנז ע"פ דברי התרומה"ד ומהרי"ל הנ"ל. וכן צ"ע על מש"כ בספר 'גם אני אודך', ששאל שאלה כע"ז את מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל והשיב שצריך עיון. ע"ש. ולענ"ד צ"ע אמאי צ"ע.

בעוונותינו

פסקה הנבואה מיום חורבן בית המקדש, ואין אתנו מי שנגלה לו קץ הנחתם - וגם מתוך הכתובים נבואת דניאל חתומה מאוד, וגם דברי הגר"א זיע"א שכתב בביאורו לספרא דצניעותא את הקץ של "בעיתה" אם לא יזכו ח"ו, כבר השביע שם את הקורא שאם מבין שלא יגלה, ובוודאי שהקץ של "אחישנה" לא נודע כלל.

באחרית הימים". עד כאן

המצב בשנים האחרונות סביב מיצרי הורמוז מתוך כתבה בעיתון דה מרקר: "מיצרי הורמוז מקשרים בין המפרץ הפרסי למפרץ עומאן שבאוקיאנוס ההודי. רוחבם בנקודה הצרה ביותר הוא כ-55 קילומטר.

ביום רגיל עוברות דרכם כ-25 מכליות ענק שנושאות מטען של כ-17-20 מיליון חביות נפט. מדובר בכ-20% מתפוקת הנפט העולמית היומית. המכליות נושאות נפט שהופק בערב הסעודית, עיראק, איראן, כוויית, בחריין, קטאר ואיחוד האמירויות הערביות.

חשיבותם האסטרטגית של מיצרי הורמוז ידועה כבר מאות שנים, והיא רק עולה עם התגברות התלות של העולם בנפט. על פי החוק הבינלאומי, השיט במיצרים חופשי ומותר לכולם, ואיראן, שנמצאת בצד הצפוני שלהם, אינה רשאית לסגור אותם. ארה"ב ומדינות אחרות מחזיקות סמוך למיצרים כלי שיט ואוניות מלחמה כדי לוודא שנתיב השיט באזור יישאר פתוח.

השלטון האיראני יודע מן הסתם שסגירת המיצרים היא נשק יום הדין, שעלול להצית מלחמה שתביא לחיסולו. מטרת האיום היא בעיקר לזעזע את שוק האנרגיה העולמי במטרה להחליש את הסנקציות נגדה.

אבל בכל זאת "סימנים" לביאת המשיח כן גילו לנו חכמינו ז"ל. ברובם הם מבוארים במשנה בסוף מסכת סוטה, אחד הסימנים לדור שבן דוד בא, אקטואלי לימינו והוא: "ואנשי הגבול יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו" ומפרש רש"י (בסנהדרין צז ע"א) שהם אנשי גבול ארץ ישראל, שיסתובבו מעיר לעיר, ואולי זה אחד הסימנים המתרחשים לעינינו, שתושבי גבול הדרום והצפון גולים ממקום למקום, ולא מקבלים יישוב דעת ויישוב קבוע ממאן דהוא.

עוד סימן מבואר בנבואת ישעיה פרק לד ועל פי ביאורו של רבי שמואל לניאדו "בעל הכלים" (חי לפני כארבע מאות שנה) בספרו כלי פז כותב כך: "כי זבח לה' בבצרה" מדינה יש רחוק מבבל שמה בצרה והיא בין גבול אשור ופרס ובין גבול ארץ אדום, הורמוז, והיא היום תחת ממשלת הישמעאלים, וברוך היודע אמיתתם של דברים אולי יהיה דרך שם המלחמה

הרב ירון ראובן

• המשך •

(מדרש רבה וילנא פרשת בראשית פרשה ב אות ד). הסיבה שצו דווקא על קרן השור, כיון שהקרן שמשוה כבקבוק של תינוקות, להראות לתינוקות מגיל קטן את הכפירה.

הרבה יהודים נפלו, ואפילו אלה שלא נפלו הפסיקו להלחם והתייאשו, הם אבדו את כל הכח והבטחון שלהם, כאשר האדם מאבד את הכח ומיואש, היצר חוגג ואומר - "הוא עושה את העבודה בשבילי".

באותו זמן הנשים עשו מסירות נפש שקשה אפילו להבין את זה, כל אשה שילדה עשתה את הברית מילה בעצמה, והיתה עולה על כותל גבוה ומלה את בנה וקופצת ומתה (אוצר המדרשים אייזנשטיין חנוכה עמוד 189). הנשים הראו את כוחן באותו זמן ואמרו שלפחות נמות כיהודים, הן ראו שאף גבר במשפחה לא נלחם לכן הן החליטו להלחם ולמסור את הנפש, הן הראו שלא שווה לחיות אם אנחנו לא יהודים. וכשראו מתתיהו ושאר החשמונאים מה הנשים עושות בשביל הקב"ה זה מה שנתן להם את הכח להלחם.

בזכות הנשים הצדקניות אנחנו חוגגים את חנוכה, ידוע המעשה עם יהודית שבגלל הגזירה שגזרו היונים שכל כלה תבעל להגמון תחילה, הלכה ומסרה נפשה והרגה את אליפורנו וכתרה את ראשו, ובזה נפל פחד על כל היונים והם ברחו (אוצר המדרשים עמוד 204, ובספר חמדת ימים חלק ב חנוכה פ"ב). זו גם הסיבה שהתורה אומרת לנו "הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו" (דברים כ פסוק ח, ובסוטה דף מד ע"א) שאחד שמפחד משפיע על כולם.

מי שנלחם עם עם ישראל, הקב"ה השמיד אותו, את מצרים שהיתה אימפריה הקב"ה השמיד עם כל הכח שהיה להם, ככה גם שאר העמים, והעם היהודי עדיין שורד.

היוונים לא היו טפשים, הם הבינו שהעם היהודי הזה יש לו קשר עם ה' וזהו סוד קיומו, וכדי לנצח אותו - צריך לנתק את הקשר הזה, ולעשות אותם "מתיוונים" איך עושים את זה? דבר ראשון, על ידי שנאסור עליהם לשמור שבת וחגים - ונבטל להם את חדשי השנה, הקב"ה יכעס עליהם, שכאשר לא שומרים שבת וחגים הם בוגדים בקב"ה, וניתן להם כח, כסף וכבוד, שיראו שאנחנו מקור הכח בעולם.

דבר שני, שלא יעשו ברית מילה, למה שיהיו שונים מאתנו? הם שכנעו אותם באופן לוגי למה לא צריך ברית מילה, וכי הקדוש ברוך הוא ברא את האדם באופן לא מושלם? אתם צריכים לעזור לקב"ה להגיע לשלמות שלכם? אתם הכופרים, כי אתם מראים שהקב"ה עשה עבודה לא שלימה (עיין במדרש תנחומא פרשת תזריע אות ה). ובן אדם שלא קרוב לתורה ומצוות יכול ליפול, כי הרעיון עצמו נשמע ומתקבל, ובאופן תורני אנחנו יודעים שהקב"ה עשה את זה בכוונה, משום שהוא רוצה לתת לאדם להרגיש שהוא שותף בתיקון הבריאה, וזו המצוה שלו.

דבר שלישי הם גזרו, שלא ילמדו תורה, שזה המקור של כל היהדות, כשלא ילמדו תורה לא ידעו לתפקד כיהודים. היוונים רצו שלא יהיה דור עתיד שמכיר באלוקי ישראל, ולכן ציוו: כתבו לכם על קרן השור אין לכם חלק באלוקי ישראל

כתבו לכם על קרן השור - הומניטריות אנטישמית

אנו

עדים להמוני בני אדם בעולם, המטיפים מוסר לעם ישראל שאינם חומלים על נערים המחונכים מיום לידתם לרצוח, ילדים אלו גרועים לאין שיעור מבן סורר ומורה הזולל וסובא ונידון על שם סופו למיתה. וכן נשים הורים וזקנים המעודדים את בני משפחתם לרצח, כמוהם כבלעם שיעץ לפרעה כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, ונידון לההרג בחרב.

מה שבעצם המוסר האנטישמי דורש מהיהודים הוא להיות מוסריים, רחמנים וגומלי חסדים כמו שהם, גם כלפי אלו שהם ההיפך מכך.

ואין כל חדש תחת השמש, את המוסר המעוות הזה כבר גזרה מלכות יוון, כך עולה מהבנת סוגיית הגמרא במסכת בבא קמא ועל פי ביאורו של הבני יששכר בענין גזירות יון וכלהלן:

הגמרא בבא קמא (לח ע"א) מספרת ששלחה מלכות הרשעה שני נכבדים לחכמי ישראל ואמרו להם למדונו תורתכם, [וכיון שהיתה זו גזירת המלכות לימדו אותם, שהרי לא חייבים למסור נפש על האיסור ללמד לגוי תורה. תוס'] למדו את התורה כמה פעמים, חזרו הנכבדים עם מסקנה ואמרו "דקדקנו בכל תורתכם ואמת היא, חוץ מדבר אחד, שאתם אומרים, שור של ישראל שנגח שור של כנעני פטור של כנעני שנגח שור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם, וזה דבר שאין לו הבנה, שהרי ממה נפשך: אם כי יגח שור איש את שור רעהו" דוקא "רעהו" כלומר ישראל, אם אפילו שור של כנעני שנגח שור של ישראל יפטור, ואם "רעהו" לאו דוקא, אם כן אפילו של ישראל שנגח לשור של כנעני יתחייב, ודבר זה אין אנו מודיעים אותו למלכות.

על פניו טענתם טענה, אם פוטרים מהכתוב "רעהו" מנזקי קרן שורו של יהודי שהזיק שור של גוי, מאותה דרשה צריך להפטר שורו של גוי שהזיק יהודי, והתשובה לשאלה זאת מבוארת בגמרא, רבי אבהו דורש את הפסוק בחבקוק (פרק ג) "עמד וימודד ארץ ראה ויתר גויים" ראה שבע מצוות בני נח שלא מקיימים אותם עמד והתיר ממונם לישראל.

הר"י מלונלי והמאירי (בב"ק לז:) מבארים את דברי רבי אבהו כך: היות ובמצוות בני נח יש איסור גזל, והם לא מקפידים על כך, הרי הם מזלזלים בממון חבריהם, ולא שומרים על בהמתם של תזיק. ולכן קנס אותם הקב"ה לפטור שור של ישראל שנגח שור של גוי, ושל גוי שנגח שור של ישראל חייב אפילו תם נזק שלם, כל זה הוא קנס על זלזולם בממון הזולת.

כך גם כותב הרמב"ם שמשום שבדיני העכו"ם לא מחייבים על נזקי ממון, לכן גם נוהגים איתם כדיניהם, (בדיניהם, כלומר כשהם התובעים) ויש שהבינו שהרמב"ם נוקט טעם אחר מהגמרא שהביאה דרשת רבי אבהו להתיר ממונם משום אי קיום מצוות בני נח - אבל דבריו עולים בקנה אחד עם הר"י מלונלי והמאירי, שאי קיום מצוות בני נח ובתוכם הגזל, גרם את הקנס לנהוג בהם כדינם, והמאירי מוסיף שבאמת אצל גויים הנוהגים בנימוסים ודינים, וזהירים בנזקי ממון, אין קנס זה.

נסכם: הקב"ה התיר את ממון הגויים לענין שור שנגח*, מאחר שהם אינם מקיימים שבע מצוות בני נח ולא מקפידים בעצמם על נזקי ממון דנים אותם כדינם. הגויים מצידם טוענים "ממה נפשך" או שתדונו כדינו לגמרי וגם שור של גוי שיגח שור של ישראל יפטור, כדינו. או שתדונו לגמרי כדינכם וחייב תמיד בנזק הנגיחה גם שור של ישראל שנגח שור של גוי.

אם נפשט את הדברים, עולה כך, התורה היא תורת חיים, משפטי ה' ישרים, ומחייבים אדם לשמור את ממנו של אדם, ואם הזיק משלם, ומן המוסר גם כן לקנוס את מי שאינו נוהג כך, שהם האומות, ולפטור את מי שהזיקו, כדי שיתעוררו וינהגו בנימוס, ויקיימו שבע מצוות. - אך הגויים דורשים מאיתנו, שנהיה מוסריים כמו שאנחנו בדינו דיני התורה, גם איתם בשעה שהם אינם מוסריים.

ואמנם הסיפור המובא בגמרא היה עם "מלכות הרשעה" שהיא רומי, אבל מהמדרש נראה שיש קשר בין מלכות יוון לרומי וז"ל המדרש: [בראשית רבה פ"ב ד] "וחושך זה גלות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן שהיתה אומרת להם, כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל, על פני תהום זה גלות ממלכת הרשעה שאין להם חלק כמו התהום מה התהום הזה אין לו חלק אף הרשעים כן" הרי ה"חושך" של יון נמצא "על פני תהום" של מלכות הרשעה. וכך מבאר הבני יששכר (מאמרי חודש כסלו מאמר ג):

אמרו רז"ל שהיתה מלכות יון אומרת לישראל כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל וכו' [ב"ר פ"ב ד'], הדבר מופלא ומכוסה ויתבאר אי"ה הנלע"ד, ועל פי פשוטו נראה, דהנה נזקי השור בשן ורגל לא נשתנה דין הגוי מדין ישראל, אבל נזקי קרן נשתנה [דינו] בין תם בין וכו' משלם נזק שלם, ודרשו לה [ב"ק לח א] מן שור רעהו וכו' [שמות כא לה] ודרשו חז"ל על זה ראה ויתר גוים [חבקוק ג ו] התיר ממונם לישראל על שלא רצו לקבל את התורה, הנה מלכות יון רצו לבטל את התורה מישראל, הנה אמרו כתבו לכם על אותו הדין דקרן השור אין לכם חלק ואז לא ישתנה דינכם מדינו, ועל זה הדין דוקא היתה קנאתם כנודע מרז"ל [ב"ק שם] מהנך סרדיוטין וכו', אחר כך מצאתי כעין זה במגלה עמוקות מקץ ומשנה לא זזה ממקומה. עכ"ד.

ולפי הנ"ל, זו עומק גזירת החושך שהחשיכה את עיני ישראל, לומר שהתורה לא מוסרית, משום שאינה נוהגת איתם כפי המוסריות שהיא עצמה דורשת מישראל, ועל ידי מוסריות עקומה זו גרמו לרבים מישראל להתיוון, כאילו היוונים הם ה"נאורים" והישרים ביותר. וזו הטפת מוסר מעוותת, שהרי מוסר התורה היא הצודקת ביותר בהנהגת העולם, לנהוג בבלתי מוסריים בקנסות ועונשים, עד שישובו לדרך טוב.

* זה אינו מוסכם ש"התיר ממונם" דווקא בנזקי קרן, ולדעת המנחת חינוך, והגרש"ש בשערי יושר (ש"ה ג) התיר ממונם לגמרי, בכל נזקי ממון, אבל כך עולה מדברי הבני יששכר והמגלה עמוקות, שיובאו בהמשך, ויש משמעות לזה בתוספות ב"ק ט.

בימים ההם בזמן הזה - חנוכה תשלומין לסוכות

ידועים

דברי הרמח"ל בספרו 'דרך ה' שבכל שנה בהגיע מועד חוזרת ההארה שהייתה באותם הימים גם בזמן הזה.

אולם נראה כי בחנוכה תשפ"ד חוזרת ההארה של הימים ההם במימד נוסף, והוא על פי המובא מרבינו עזריה מן האדומים*, (מאור עינים אמרי בינה פרק נא, ומביאו בפרדס יוסף על חנוכה) שכתב: "ושקבעו שמחת חנוכה המזבח שמונה ימים יען אשר מעט קודם לכן לא יכלו לעשות את חג הסוכות מהצטרכם לברוח אל ההרים והמדברות מפני לוחציהם כי רבו"

ובימים ההם היו שני ניסים עיקריים, (א) נס הנצחון מלחמה (ב) נס שנתבטלו גזירותיהם ולא הצליחו להשכיחם תורתך, וזה בא לידי ביטוי במציאת פך שמן טהור. - גם בזמן הזה אנו עדים להתעוררות גדולה בעם ישראל, ושיבה אל אבינו שבשמים, ובקרוב אצל כל חלקי העם, וגם במלחמה רואים ניסים גדולים ועצומים, רבו מלספור את הניסים הפרטיים שראו האנשים ביישובי העוטף באותה שבת בתוך כך הפרעות והחושך, וגם עכשו רואים החיילים ניסים גלויים בשדה הקרב, ויהי רצון שנזכה להרמת קרן ישראל והשראת השכינה בתוכנו.

מכאן גם נבעו דברי גדולי החסידות שאמרו שביום האחרון של סוכות הוא החיתום האחרון של הימים הנוראים כך כותב על זה האדמו"ר מצאנז בספרו דברי יציב (או"ח סימן רפג): וזה הענין שידוע בספה"ק דגמר החותם הוי בחנוכה, כי החשמונאים הקדושים המשיכו בחי' חג הסוכות והמשך ימים הקדושים עד אחר ימי חנוכה. וכן בצאנז היה סדר ימי חנוכה בדומה לחג הסוכות שהתפלול ועריכת השולחנות נמשכו כמעט ברציפות לילה ויום כל הח' ימים והבן.

מבואר שתקנת חג חנוכה שמונת ימים הם תקנה כתשלום על ימי סוכות ושמחת תורה שלא יכלו לחגוג מפני גזירות היוונים - והשנה ראינו בעוני עם ישראל בחג שמחת תורה שגזלו המחבלים ימח שמם מאתנו את שמחת החג. וממש כשם שבאותם ימים היוונים פשטו ידם בממונם ובבנותיהם, כדברי הרמב"ם, כך בימינו, וצריכם אנו לחגוג את חנוכה ביתר שאת בזאת השנה.

כך גם כותב ערוך השולחן ערוך השולחן (אורח חיים סימן תרע סעיף ה): ועוד טעם לזה מבואר בספר חשמונאי לפי שע"י הגזרות בטלו אז מלהקריב בחג הסוכות העבר ובשמיני עצרת ולכן לזכרון זה עשו שמנה ימים חנוכה וממילא כשהראו להם מן השמים הנס של הדלקה הראום שהסכימו על ידם לעשות שמנה ימים [וזהו שאמרו בשבת שם לשנה אחרת קבעום וכו' כלומר אחרי שראו דמשיא הוא דאסכימו על ידיהו לעשות שמנה ימים ע"י השמן שהראו להם שדלק ח' ימים ולזכרון הנס הזה קבעו להדליק נרות בחנוכה כמ"ש הטור]. עכ"ד.

והוסיף עוד שמכאן טעם לשבח למש"כ הפוסקים (מהרי"ל) שלא לעשות מלאכה ביום ראשון וביום אחרון של חנוכה, וזה ממש כדוגמת חג ראשון של סוכות, ושמיני עצרת.

ולכאורה ענין הסוכות וחנוכה קשורים זה בזה, מצד מהות המצווה, שהסוכה היא כנגד ענני כבוד שהקיפנו הקב"ה במדבר, והסוכה היא היקף שמקיפנו הקב"ה כמו שדרשו עה"פ בשיר השירים "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני" והוא אור המקיף הסובב את הסוכה - והנה גם בחנוכה מבואר בגמרא ענין ההיקף שאדם מוקף כאשר מזוזה בימינו ונר חנוכה משמאלו וציצית בבגדו, ונמצא מוקף במצוות. - וזהו ביטוי אהבת ה' לעמו, ככתוב בפרשת האזינו "יסובבנהו יבוננהו יצרנו כאישון עינו" שמירה מכל צד, ובפרט ביום האחרון האוצר בתוכו את כל סגולת הימים, יום שמחת תורה לאחר סוכות, וכנגד יום זאת חנוכה, שמבואר באר"י הקדוש שהוא כנגד המידות מנוצר חסד עד ונקה שהם בפשטות המיתוק וניקוי העוון לגמרי לשבים, שהניקוי מהעוון הוא הטהרה הגמורה, שזה המכוון בכל ימי החנוכה.

* יש לדעת כי רבי עזריה מן האדומים חי בסמיכות לתקופת מרן הב"י וספריו היו בחרם גדול מחכמי דורו, כולל תלמידי מרן הב"י והאלישיך אבל היעב"ץ שגם הוא היה מהמתנגדים לספר כתב בספרו מטפחת ספרים פ"ט אות סח בזה"ל: על כן לא ישיגהו עון אשמה זאת כלל וכלל, ודבריו כנים וישרים שלא חטא כך. רק במה שנטה לספורי הבלי הגוים אשר פיהם דבר שוא, בזו ודאי נטתה אשורו מני הדרך וגרם לו שהיה פתי מאמין לכל דבר. אך לא נתכוין למרוד בה' ואין צריך לומר בשום דבר הנוגע למעשה חלילה, אדרבה נראה שהיה ירא ה' בפועל, ויש אומרים שבסוף ימיו התבטא היעב"ץ ואמר "לא תתעב אדומי כי אחיך הוא".

מלאך צחור אבל עיוור

'למכור את המנורה חס וחלילה' רטטו שפתיו המכחילות של ר' יוסף דוד ספק מהתרגשות קרוב לוודאי מקור כל מה שאני מוכן הוא רק לקחת הלוואה ולמשכן בעבורה את המנורה עד שירווח לי ואפדה מידך את המנורה בחזרה' אין שום בעיה צהלו פניו של ר' קלמן הנגיד הוא ידע שרוב הסיכויים שהיום הזה לא יבוא כל כך מהר אם בכלל מגומחה נסתרת נשלפה המנורה היקרה והחליפה ידיים ר' קלמן שלף מכיסו חבילת שטרות עבה ותחב בידיו של ר' יוסף דוד נטל את המנורה והתרחק מהבית כשחיוך של ניצחון מרחף על שפתיו.

ר' קלמן לא תבע מעולם את תשלום החוב להיפך מפעם לפעם הוא בא והציע לר' יוסף דוד להגדיל את הלוואתו עוד ועוד הכול כדי להבטיח שההלוואה הזו לא תיפרע לעולם מעשי החסד האלו של ר' קלמן קלונימוס עוררו סערה בישיבה של מעלה דייני מתיבתא דרקינא נתחבטו בענייניו מחד הוא גמל חסד עם יהודי מרוד והציל אותו ואת בני משפחתו מלקפוא ברעב מאידך היה שמץ פסול בכל התנהלותו הרי כל מה שעשה היה כדי להעביר לרשותו את המנורה בניגוד לרצון בעליה כידוע מכל מצוה ומעשה טוב שמקיים יהודי בעולם הזה נוצר לו מלאך לבן בשמים המלאך שנוצר אפוא בעקבות מעשיו היה בהתאם מלאך טוב אבל פגום מלאך צחור אך שתום עיניים ללא יכולת לראות אותו מלאך נע ונד בעולמות העליונים ולא מצא את מקומו היה עליו להמתין עד שתעלה נשמתו של ר' קלמן לישיבה של מעלה.

כשהגיעה נשמתו של ר' קלמן קלונימוס לעולם העליון שקלו את כל מעשיו הטובים והרעים ונמצאו שניהם שווים במשקלם לפתע התייצב בפני הדיינים המלאך שנוצר מאותה הלוואה שניתנה בשעתו לר' יוסף דוד וביקש להטות את כף המאזניים לטובתו של הנידון ואולם כיון שפגום היה התקשו הדיינים להכריע את פסק הדין על פיו בסופו של דבר הוחלט כך ר' קלמן קלונימוס יישלח לגן עדן אבל מי שיוביל אותו לשם יהיה המלאך העיוור וילכו שניהם יחדיו שניהם הסתובבו בעולמות העליונים אך לא הצליחו למצוא את הפתח לגן העדן שכן המלאך לא ראה בעיניו נותרה אפוא דרך אחת להביאו לגן עדן והיא לעשות תיקון ולפקוח את עיניו של המלאך המנורה הזו בה הדלקנו היום סיים הצדיק מטשרנוביל את סיפורו השמימי היא אותה מנורה שהייתה שייכת לר' יוסף דוד העני שמשכן אותה אצל ר' קלמן קלונימוס היום בלילה כשהדלקנו את נרות החנוכה במנורה זו עלה בידינו בסייעתא דשמיא לתקן את אותו מלאך שנברא מאותו מעשה ולפקוח את עיניו כעת נסללה הדרך לגן עדן בפני ר' קלמן.

(מקורות המעשה: גליון פון רבינס הויף ח"א,
המבשר תורני מקץ - חנוכה תשע"ה).

שנה אחת בערב ליל ראשון של חנוכה קרא המגיד מטשרנוביל למשמשו ואמר לו: "השנה אדליק את נרות החנוכה במנורה שקבלתי מר' קלונימוס ז"ל". המנורה המאובקת נשלפה ממקומה, מורקה וצוחצחה והונחה במקום ההדלקה.

קהל החסידים שהתאסף סביב הרבי למעמד הדלקת נרות חנוכה הרגיש תחושת מה מיוחדת בהדלקת הנרות השנה, אולם איש לא ידע מהי, לאחר שסיים הרבי את הדלקת הנרות בדביקות ובכוונה, פנה אל הנוכחים וסיפר להם את המעשה הבא:

בעיירה אחת בערבות אוקראינה התגורר לו יהודי ירא שמים ושמו ר' יוסף דוד שנים רבות חי ר' יוסף דוד דנן את חייו ברווחה יחסית עד שביום אחד הסתבכו עסקיו והוא הפך לבעל חוב עצום כעבור ימים לא רבים נאלץ לעבור עם בני משפחתו לבקתה קטנה מטה לנפול בקצה העיירה מצבו החמיר מיום ליום בתוך זמן קצר הוא נאלץ למכור את כל הרהיטים שנותרו בידו כדי להביא מעט לחם יבש ותבשיל כלשהו לפיות ילדיו המורעבים דבר אחד נותר ברשותו של ר' יוסף דוד המנורה בידו הייתה מנורת חנוכה עתיקה שעברה אליו בירושה מאבות אבותיו המנורה הזו הייתה הדבר היקר ביותר בעולמו גם במצבו הקשה לא עלה בדעתו למכור או לתת אותה.

איכשהו הגיע שמעה של אותה מנורה נדירה לאוזניו של הנגיד ר' קלמן יודאייקין אספן היודאיקה הנודע והוא החליט להעביר אותה לרשותו בכל מחיר פנה אל ר' יוסף דוד והציע לו תמורתה סכומי עתק אך הוא סתם את אוזניו מלשמעו אין על מה לדבר פטר אותו שוב ושוב המנורה הזו היא חלק ממני עצם מעצמי לעולם לא אוציא אותה מרשותי.

ר' קלמן מצדו לא התכוון לוותר על המנורה התאזר אפוא בסבלנות והמתין לשעת הכושר כלומר לרגע בו תגיע מצוקתו של ר' יוסף דוד לשיאה או אז לא תיוותר לו ברירה נוספת כי אם למכור את המנורה כדי להחיות את נפשו ואת בני ביתו ההזדמנות הזו הגיעה מוקדם מהמתוכנן זה קרה בעיצומו של החורף הרוסי ביתו של ר' יוסף דוד היה קפוא כקרח לא היו לו עצים להבעיר את התנור בבקתתו ילדיו הקטנים ישבו מצונפים ורועדים מקור בפינת הבית עטופים בסמרטוטים ונפשם יוצאת מרעב באחד מאותם ימים נשמעו דפיקות בדלת הבית בפתח ניצב לא אחר מאשר הנגיד ר' קלמן קלונימוס במטותא מינך ר' יוסף דוד פנה העשיר אל אבי המשפחה אולי כעת תסכים למכור את המנורה האם לא חבל בכסף שאתן לך תוכל לשכור לעצמך דירה אחרת חמה ומוגנת יותר לכלכל את בני ביתך תקופה ארוכה.

נרות ריחניים לחנוכה

יש

לדון בהדלקת נרות חנוכה בנרות ריחניים משני פנים (א) האם אסור להנות מהריח הטוב (ב) אם אין איסור להריח, האם יש בכך הידור מצוה להדליק בהם.

ראשית נביא מה שכתבו בשם פוסקי זמנינו אם להתיר את השימוש בהם בחנוכה, ומאיזה טעם:

הגאון רבי שמואל וואזנר זצ"ל נשאל מאת הרה"ג יהודה אריה דינר בענין אם עירב בנרות בושם המפיץ ריח טוב, (מובא בקובץ שערי הוראה חלק יג, ובפרדס יוסף חנוכה עמ' שיב) והשיב הגר"ש: "דעתי כיון שאין הנר עצמו עומד לשייכות ריח לא נכלל באיסור להשתמש לאורה, ועיין ש"ך יו"ד סימן קח (ס"ק כז) דכל דבר שאינו עומד לריח אינו אסור בריח, ואפילו מה שדחה הש"ך שם מ"מ הוא מסיק דכל דבר שנאסר מטעם דאקצייה מדעתו אינו נאסר אלא ממה דאקצייה, ופשיטא דנר חנוכה לא אקצייה אלא מהנר הדולק לא מריח שהוא דבר זר בתוכו".

מבואר בדבריו שני היתירים: (1) שהנר לא עומד לריח (2) הנר לא הוקצה אלא לדבר שהקצהו, ולא הקצה את הנר מריחו, שהוא דבר זר לנר.

והנה היתרים אלו שייכים בנר שנוצר ויועד להאיר בלבד רק עירב בו חומר מבשם, ולכן שייכים דברי הש"ך שאין לאסור בדבר שלא "עומד לריח" וכן ההיתר שלא הקצהו רק מאורו ולא מריח שהוא "דבר זר לנר", אבל בנרות ריחניים שעיקר ייצורם לכך, לכאורה אין היתר.

עוד מובא (בקונטרס 'גם אני אודך' הובא בפרדס יוסף, חנוכה) בשם הגר"ח קניבסקי זצ"ל שנשאל בנדון והשיב: "דבר שאין מתכוון מותר".

ולכאורה מצאנו כעין זה בדברי ה'באר שבע' (כריתות ו) בהא דקול מראה וריח אין בהם משום מעילה, ואמרו בפסחים (כו ע"א) "מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא" והקשו תוספות הרי אמרו בסוכה "אשה היתה בוררת חיטין לאור שמחת בית השואבה" משמע שאין אפילו איסור להנות ממראה, ותיירץ הבאר שבע שהאיסור הוא רק אם מקרבת את עצמה לאור יותר כדי לברור חיטין, אבל בוררת כמות שהיא אין זה שימוש של איסור, וכך גם ביאר את הגמרא ביומא לט. שכלה בירושלים לא היתה צריכה להתבשם מריח הקטורת, משום שכל האיסור הוא להתקרב ולהריח יותר.

אלא שאם נאמר כן, ולכך היתה כוונת הגר"ח שאינו מתכוון מותר, הרי שאם מתכוון ומתקרב להריח את הנר וניכרת פעולה לכאורה יש לאסור.

עוד היתר כתב הראש"ל צ"ח הגר"י יוסף שליט"א (ילקוט יוסף חנוכה עמ' שמא) ע"פ דברי הרא"ש שהביא הב"י שמותר להשתמש תשמיש עראי כנגד הנרות, ורק להרצות מעות כנגדן שהוא גנאי לנרות אסור, וכמו שכתב המשנה ברורה (בסימן תרע"ג ס"ק יא, ובביאור הלכה ושעה"צ שם) על הדין שאסור להרצות מעות כנגד הנרות בזה"ל: "כדי שלא יהא מצות בזויות עליו ודוקא בזה שהוא עכ"פ תשמיש עראי אבל כל שאינו משמש כלום רשאי לישב בביתו בשעה שגר חנוכה דולקת" - ואם כן אפשר שריח אינו תשמיש כלל, וגם אם נחשב תשמיש הרי הוא תשמיש עראי, ואינו גנאי כמו הרצאת מעות כנגד הנרות.

וגם בדבריו נראה דדוקא בהרחה "פסימית" שנמצא בביתו

ומריח ממילא, וכדברי המ"ב שיושב בביתו והנרות דולקות ונהנה, או כאשר יש חושך בבית והולך לאור הנר שלא יכשל, וזה כדרך שימוש בבית, ולכן אפשר שאינו תשמיש, או שהוא תשמיש עראי שאינו גנאי, אבל בניכר שרוצה ומתקרב להריח את הנרות נחשב תשמיש ואף גנאי לנר, כשם שהנאה מאור הנר כשהיא אקטיבית כהרצאת מעות יתכן לאסור, וצ"ע.

ובעיקר יש לעיין בנדוננו לשיטות שהאיסור להנות מנרות חנוכה הוא משום שהם 'דומיא דמנורה' וכפי שביאר בעל המאור בשבת כב: שתלה בכך מחלוקת האמוראים, אם משום ביזוי מצוה שהוקצה לה, או כנרות המנורה - וכן הוא ברמב"ן בשבת כב. (ד"ה הא) שכתב וז"ל: "הא דמדמי ריב"ל נוי סוכה לנר משמע דקסבר משום שחל שם שמים על הנר הוא ומשום קדושה" - וזה לכאורה ע"פ דרכו של רש"י בסוכה (לז): שהאיסור להריח בהדס של מצוה משום שחל עליו שם שמים, וכפי שביארו הפמ"ג (יו"ד קח ס"ק כז) שסובר רש"י שהדין כשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה, שייך בכל מצוה ולא דווקא בעצי סוכה*, [ועיין בבית אפרים או"ח סימן נט].

ואם כן שאיסור השימוש בנרות משום דומיא דמנורה, הרי אף שקול מראה וריח אין בהם משום מעילה, מ"מ איסורא איכא, כמבואר בפסחים כו. ונרות ריחניים הרי הם כהדס העומד לריח [ולא כאתרוג המותר בהרחה הואיל ואי עיקרו לריח] ויש לאסור במקרב עצמו להריח וכן"ל בשם הבאר שבע. [אם כי להלכה נראה מהפוסקים עיקר הטעם משום "שלא יהיו המצוות בזויות עליו" ולא מטעם קדושה דומיא דנרות המנורה, כך גם נראה מדברי בעל המאור שכתב דלמ"ד שאסור להרצות מעות ודווקא תשמיש חול אסור, הטעם הוא משום ביזוי מצוה, אבל מ"מ י"א שגם תשמיש קודש אסור, וכן גם נוסח שאומרים "הנרות הללו קודש הם" משמע שיש בהם קדושה דומיא דמנורה].

הריח נוצר לאחר המצוה

ואפשר לומר סברא נוספת להיתר כך: היות והריח הנוצר מהנרות, לא פועל את הפצת הריח אלא לאחר שריפת חומר הבעירה עם הבושם, ומהעשן העולה נוצר הריח, והרי זה לאחר שנעשית מצוותו של הנר, ולא נהנה מנרות חנוכה, [ומה שיש קצת ריח גם כשאנדם דולקים, בזה ודאי יש לומר את הסברא שאינם עומדים לכך, ולא הוקצו לזה כנ"ל, שהרי ייעודם הוא להנות מהריח הנוצר על ידי הדלקה].

וזה מבואר בגמרא בכריתות דף ו ע"א, שהקשו מדוע המריח בקטורת מעל, והלא קול מראה וריח אין בהם משום מעילה, ותיירץ הש"ס שריח הקטורת אין בו משום מעילה דווקא לאחר שעלתה תמרתו, שנעשתה מצוותו, ומה שמעל המריח בקטורת היינו קודם שנעשית מצוותו. - אם כן מצוות הקטורת היא עליית תמרתו, וכשכלתה המצוה שוב אין מעילה על אף

* ומה שכתב רש"י בשבת כב. הטעם לאסור שימוש בנרות משום שאינו ניכר שהוא למצוה, ואם כדבריו לענין הדס ובכל מצוה חל שם שמים, למה להגיע לכך, ואולי יש לחלק בין מצוה דאורייתא לדרבנן, שבדרבנן הוא חובת גברא ולא חפצא דמצוה, אבל יותר נראה שרש"י כותב גדר מתי נחשב שימוש הגורע מחלות שם שמים על הנר, דווקא היכן שע"י השימוש לא ניכר שהוא מצוה.

מכך שהגמרא והרמב"ם כללו את קול מראה וריח בחדא מחתא, והרי חלוק הוא גדרם, שקול ומראה אין בהם ממש, וריח הוא משום שנעשית מצוותו.

וביאר הגר"ז שההיתר של נעשית מצוותו מדובר על הרחת הקטורת עצמה לאחר שעלה תמרתה, וזה לא מותר מטעם שריח אין בו ממש, שהרי יש כאן ממשות [וכריח שיש לו עיקר], ויש אופן נוסף של הרחת הריח שנוצר מתמרתה של הקטורת המופץ החוצה ולא במקום שיש ממשות הקטורת, ובזה לכאורה אין היתר של נעשית מצוותו, אלא מטעם שהי קול ומראה שאין בהם ממש. - ובזה יבוארו גם דברי התו"כ.

אולם בנדוננו שהריח מופץ מהנר לאחר שריפתו, הרי קיימים בו שני ההיתרים המבוארים בגר"ז, האחד מצד שריח אין לו ממשות, שהרי לא מריחים את הנר אלא את העשן המיתמר, ועוד שנעשית מצוותו הגם שממשות הנר לפנינו, שהרי אין מצוות נר חנוכה בריחו ע"י תמרתו העולה, אלא בדליקת האור, והריח המגיע אחר כך בוודאי שחשיב נעשית מצוותו.

העולה מן האמור: כתבו הפוסקים שאין חשש להנות מנרות חנוכה ריחניים, משום שאינו מתכוון לריח, והוקצה לאורו בלבד, וגם הוא תשמיש עראי - ויש להוסיף עוד מטעם שהריח מגיע מעשן הנר שמגיע לאחר שנעשית מצוותו, ולפי"ז לכאורה גם הידור אין בכך להדליק בהם.

שיש ריח קטורת עדיין, כך גם נר חנוכה מצוותו בשעה שהנר דולק, וממנו אסור להנות, אבל הריח מגיע לאחר מכן מהעשן המיתמר ממנו, מותר לגמרי שהרי כבר נעשית מצוותו,

ולכן אף אם נאמר שאיסור השימוש בנרות הוא מדין משום דומיא דמנורה, או משום ביזוי המצוה, מכל מקום בענין נר ריחני על פי המבואר כאן שנעשית מצוותו הרי לא נהנה מהמצוה, וגם לא מבזה את המצוה אף אם מתקרב להריח.

ועל כן לכאורה גם אין הידור מצווה בהדלקת נירות ריחניים, היות וכל הריח הטוב מגיע לאחר המצוה, ולא בשעה שהנרות דולקים.

ריח אין בו מעילה משום שאין בו ממש או שנעשית מצוותו

הנה מבואר גמרא ערוכה בכריתות (ו ע"א) ובפסחים (כו ע"א) שאין מעילה בריח משום שנעשית מצוותו, - אלא שבתוספות ישנים (יומא ס ע"א) לאחר שהקשו מדוע בדשן המנורה ומזבח הפנימי מועלים גם לאחר שנעשית מצוותו, ואילו בקטורת לא מועלים לאחר שתעלה תמרתו, תירצו בתירוצם השני, שריח אין בו ממש כמו קול ומראה ולכן לא מועלים בו. - וזה תמוה שהרי בגמרא שהביאו בקושייתם מבואר שריח אין בו מעילה משום שנעשית מצוותו. והגר"ז בכריתות ו. הוסיף להקשות

ישראל לסגולתו

"ואור גנוז לפניך יהי סתרי וסוכתי" נרות חנוכה תיקון לעוונות התלויים בעיניים

ההסבר לדבר על פי המובא בספר בני יששכר (מאמרי כסלו מאמר ב' אות ב') בשם הרוקח ז"ל (סימן רכ"ה) כי הארת המצוה דנר חנוכה הוא בא מהארת האור הגנוז הנאמר בו יהי אור (בראשית א ג) כי בנרות דחנוכה מאיר ושופע הארת אור הראשון דמעשה בראשית - ול"ו נרות חנוכה הם כנגד ל"ו שעות שבהם שימש אור הגנוז בימי בראשית לפני גניזתו. מובא בחז"ל שנגנז האור הזה בתורה (עיי' זוה"ק ח"ב קמח, ודגל מחנה אפרים פרשת בראשית) שהיא נקראת "אורייתא" כי היא האור האמיתי בעולם, וכל השאר חושך מוחלט, ובחנוכה שבקשו "להשכיחם תורתך" והקב"ה מסרם ביד טהורים, ונשארה התורה בישראל, הרי נשאר האור הגנוז ביד ישראל, ולכן נמצא הוא בנרות חנוכה כדברי הרוקח.

והנה פגם הראיה מחשיך את העיניים, כמו כל טומאה הגורמת טמטום שהוא לשון 'אטום' שאי אפשר לראות מבעד לדבר אטום, אבל הטהרה היא מלשון 'טיהרא' שפירושו 'צהריים' והיינו אורייתא שהיא אור שרואים מבעדו, היפך האטימות של הטומאה, וכל זה היה באור שבעת ימי בראשית שאפשר היה לראות בו מסוף העולם ועד סופו, ונגנז בתורה ובנרות חנוכה.

יש בכח ההסתכלות על נרות חנוכה כדי לתקן פגמי העיניים כך מובא בספר 'בית אברהם' מסלונים זיע"א, (בית אברהם חנוכה עמוד מד) שכתב: ועל כן הוא מקבל תמיד בתשובה גם לאלו ועליהם נאמר יפול מצדך אלף וגו' אליך לא יגש והעצה ע"ז רוממות אל בגרונם זהו חרב פיפיות בידם שהורג אלפים ורבבות שנולדו מהפגמים ר"ל והתקון הוא רק בעיניך תביט וגו' לתקן פגם העיניים שמקור הפגם הוא בהעינים שלא יסתכל בהסתכלויות אסורות וגם יביט בדברים שבקדושה על מצוות ופניהם של צדיקים ועל האור של נרות חנוכה כמו שאומרים ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותן בלבד וזה תקון על העבר ושמירה על להבא שלא יפגום שוב את עיניו והוא כמד"א שחדשים אלו טבת שבט הם נגד תרין עינין ועל כן חנוכה הוא תקון פגם העיניים.

וכן מובא בשם הדברי חיים מצאנז (מובא בקונטרס לעניני חנוכה מהגאון רבי חנוך קרלינשטיין זצ"ל) שימי החנוכה מסוגלים לתיקון חטאים שבשאר ימות השנה התשובה עליהם קשה, כמו פגם הברית, וזאת משום שסגולת הימים האלו להוריד את הקדושה למטה מעשרה טפחים, במקומות החשוכים.

אורו של הבורא מאיר גם בטבע

של כהן גדול דלק, כי באמת גם בזה מתרחש נס, מן הנסים הנסתרים, והכל באמת נס המושג מאת הבורא יתברך. ועל כן תקנו לנו רבותינו להדליק שמונה ימים כדי להחדיר בלב כל עם ישראל שכל דברינו ומקרינו הם כולם נסים ואין בהם טבע ומנהגו של עולם.

ובאמת יסוד הדברים נרמז בדברי רבותינו בגמ' בתענית (כה). במעשה בבתו של ר' חנינא בן דוסא שהייתה עצובה, ואמר לה אביה 'בתי למאי עציבת', אמרה ליה, כלי של חומץ נתחלף לי בכלי של שמן והדלקתי ממנו אור לשבת, אמר לה בתי מאי איכפת לך, "מי שאמר לשמן וידלוק הוא יאמר לחומץ וידלוק". ואמרו שם "תנא, היה דולק והולך כל היום כולו עד שהביאו ממנו אור להבדלה" ע"ש. ומבואר בזה, שגם כאשר השמן דולק, זקוק הוא למאמר ה' יתברך, ואין בזה טבע חס ושלוש, וכמו שכאשר החומץ דולק אינו טבע, גם כשהשמן דולק אינו טבע, אלא הוא דולק מכח מה שאומר ה' יתברך.

ויסוד זה הוא מן היסודות החשובים של חג החנוכה, שהרי כבר כתב הרמב"ן בפירושו על התורה (ויקרא פט"ז פס' ט'), שהיוונים הרשעים היו נמשכים אחרי ה'טבע', כידוע, ועל כן הסמל של הניצחון על היוונים הוא על ידי שנדע שכל הטבע מונהג על ידו של הקב"ה, ולכן הוסיפו לנו חז"ל את היום השמיני לחג החנוכה, שנזכר שכל הטבע הוא גם נס. ויש להתבונן בזה במה שכתב הרמב"ם בהקדמתו למסכת אבות הנקראת 'שמונה פרקים', בגדר המושג "נס" *.

* והרי לפניך לשונו הזהב במה שנוגע לעניין הנהגת הטבע והנס, "וזוה כמי שהשליך אבן אל האויר, ונפלה למטה, שאמרנו בה כי ברצון ה' נפלה למטה - מאמר אמיתי, לפי שה' רצה שתהיה הארץ כולה במרכז, וכו' לא שה' רצה עתה וכו' שיתנועע למטה וכו'. ששמעתי אומרים, שהרצון בכל דבר, בעת אחר עת תמיד. ולא כן נאמין אנחנו, אלא הרצון היה בששת ימי בראשית, והדברים כולם נמשכים על טבעיהם תמיד, כמו שאמר וכו' "אין כל חדש תחת השמש". ומפני זה הוצרכו החכמים לומר שכל המופתים היוצאים ממנהגו של עולם, אשר היו, ואשר יועד בהם שיהיו, כולם קדם הרצון בהם בששת ימי בראשית, והושם בטבע הדברים ההם אז, שיתחדש בהם מה שהתחדש. וכאשר התחדש בזמן הראוי, חשבו בו שהוא דבר שקרה עתה, ואינו כן. וכבר הרחיבו בזה הענין הרבה במדרש קהלת וזולתו. ומאמרם בזה הענין: "עולם כמנהגו הולך" וכו' ע"ש היטב.

והמבואר בזה בכוונת הרמב"ם, שלעולם הגזירה אינו מתחדשת, והכל נגזר כבר בששת ימי הבריאה, ואמנם דברי הרמב"ם בזה אמורים גם כן כלפי מה שמגדיר הרמב"ן כנסים הגדולים המפורסמים, וגם כלפי ה"נסים הנסתרים", שעכ"פ לא מתחדשת הגזירה בזמן הנס, כי גם המופתים היוצאים ממנהגו של עולם כבר קדמה עליהם הגזירה מאת ה' יתברך בששת ימי הבריאה. ועי' כע"ז בפירוש הברטנורא על מסכת אבות בפ"ה גבי עשרת הדברות שנבראו בערב שבת בין השמשות. יעו"ש. ואולם, מוכרחים

ידועה קושייתו המפורסמת של מרן הבית יוסף (אורח חיים סימן תרע) שהקשה בזה הלשון: "ואיכא למידק, למה קבעו שמונה ימים, דכיון דשמן שבפך היה בו כדי להדליק לילה אחת, ונמצא שלא נעשה הנס אלא בשבעה לילות" עכ"ל. והקושי מבואר, שהרי ע"מ להשיג שמן טהור היו מוכרחים להמתין שמונה ימים [או מחמת שהיו בחזקת טמאי מתים ואי אפשר להתקין שמן טהור עד שיעברו עליהם שבעה ימים מיום טומאתם ויום אחד לכתישת הזיתים ותיקונם להוציא מהם שמן טהור, או מטעם שכתב הר"ן שהיה להם שמן טהור רחוק ארבעה ימים והוצרכו שמונה ימים בין הליכה וחזרה] ומאחר ובפך שמצאו בחותמו של כהן גדול כבר היה שמן המספיק ליום אחד, נמצא שלא הועיל להם הנס אלא לשבעת הימים החסרים, ואם כן, מדוע קבעו לנו חז"ל לעשות זכר לנס שמונה ימים ולא שבעה.

ובאמת נאמרו בזה כמה וכמה תירוצים, מלבד מה שתירץ מרן בב"י שם, עי' בתוס' הרא"ש שבת (כב א) ובדברי הט"ז (שם) ובאשל אברהם בוטשאטש (שם) ובשו"ת להורות נתן (ח"ז סי' נ"ד) ובשו"ת ציץ אליעזר (ח"ז סי' ס') בשם החת"ס ועוד. ואמרתי לענות בזה גם אני את חלקי, בס"ד.

כי הנה ידועים דברי הרמב"ן בפירושו על התורה בסוף פרשת בא, שביאר את התועלת הצומחת מן הנסים שמחולל הבורא יתברך בעולם, שכתב שם בזה הלשון "ומן הנסים הגדולים המפורסמים, אדם מודה בנסים הנסתרים, שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו, עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם" עכ"ל. והמבואר בדברי קדשו של הרמב"ן, שלפי האמת יש שני סוגים של "נס", הסוג הראשון הוא "הנסים הגדולים המפורסמים" שהם נסים שחורגים מגדר הטבע הרגיל, כמו הנסים של יציאת מצרים, והנס של קריעת הירדן על ידי יהושע, וכיוצא בהם, שבנסים אלו כולם רואים את ידו של הקב"ה שהוא בעל הכח בעולם, והוא עושה בכל דבר כרצונו. וישנו סוג נוסף של "נס" הנקרא "נסים הנסתרים", שהם פעולות הטבע הפשוטות המוכרות לנו, שבזה מלמד אותנו הרמב"ן שגם פעולות אלו הם בגדר 'נס', כי לפי האמת כל פעולות הטבע נפעלות על ידי ה' יתברך תמיד, והוא המחיה את הכל, ואין שום דבר בעולם שמתקיים רגע אחד ללא רצונו של הקב"ה, על כן גם פעולות הטבע הם בעצם "נסים". ועל זה מפרש הרמב"ן ז"ל שמתוך ההתבוננות ב"נסים הגדולים המפורסמים" מכיר האדם ב"נסים הנסתרים", שאין בהם טבע ומנהגו של עולם, ובעצם "כולם נסים". והדברים נפלאים מאוד.

ולפי זה מתבאר תירוץ לקושייתו של מרן הבית יוסף ז"ל, שאמנם שבעה ימים מתוך שמונת ימי החנוכה נועדו לציין את הנסים הגלויים, אולם היום השמיני בא לציין את הנס הנסתר. כי לאחר שראו עם ישראל שבאותו הדור את הנס שנעשה להם בכך שדלקו הנרות שבעה ימים שלא כדרך הטבע, שזה מן 'הנסים הגדולים המפורסמים', כלשון הרמב"ן, בזה התעוררו להבין שגם כשהשמן דולק כפי הטבע זה גם נס, בגדר 'נס נסתר', ועל כן יש לציין יום נוסף להודאה לה' יתברך גם במה שהשמן הטהור שנמצא בחותמו

על מה כינסן, ונכנס אצל כל אחד ואחד ואמר להם כתבו לי תורת משה רבכם וכו'. ע"ש. שכוונתו של תלמי הארור היתה להשחית את העולם בתפיסתם המעוותת של היונים, ולכן הוא חיפש דרך להפקיע מספר התורה את הגישה לסודות הטמונים בה, ובזה תשאר התורה רק עם הרובד החיצוני שלה, שהוא מה שנתפס בעין הגשמית. ועפ"ז נוכל להבין את מה שהביא רבינו החתם סופר, שהקב"ה לימד את משה רבינו את סודות התורה דוקא בחנוכה, כי זה הזמן שבו יש לנו להדגיש את הפנימיות הרוחנית שבתורה, ואת הפנימיות הרוחנית שיש בבריאה כולה.

ובאמת זו היא מלחמת האור עם החשך, שהרי כבר אמרו חז"ל *** שעל ידי תרגום התורה ליונית נעשה העולם חשך ג' ימים, כי זה הוא ענין החשך, להסתיר את היכולת לראות את הדבר על בוריו. וע"פ זה יובן מה שכתב הבני יששכר לבאר טעם שמלכות יון הוזכרה בספר דניאל כמלך הצפון, שכתב ע"ז הבני יששכר שכידוע בצד הצפוני של הארץ יש חשך כמעט כל השנה, ולעומת זה המנורה בדרום, וכן הוא בדרום הארץ שהאור מתמיד שם, ולכן היונים טימאו השמנים כי חלקם בחשך, בצפון, ורשעים בחשך ידמו. ודרך דרוש אפשר בזה, שעל עניין זה נאמר ע"י ירמיה מצפון תפתח הרעה על כל יושבי הארץ, שענין זה של חשכות יון מלכות הצפון היה בעכרנו. וזה הוא הענין שנקראו החשמונאים 'בני בינה', כי ענין הבינה הוא לגלות את הנסתר שבכל דבר, וכעין מה שאמרו חז"ל במעלת האשה שמחמת בינה יתירה שניתן לה, מכח זה היא מכירה באורחים, כי יש לה היכולת לראות בפנמיות, מצד ריבוי הבינה שבה. וזה הוא גם הענין שהנס נעשה על ידי השמן זית, כי לזה גופא הוא מרמז, שהתוך של הזית הוא בעל משמעות גדולה.

*** ע"י בש"ע סי' תק"פ בשם בה"ג שבשמונה בטיבת, שנקתבה התורה ויגית, "והיה חשך בעולם שלשה ימים".

והרי לפניך לשון הרמב"ן בפירושו על התורה (שם) "כי היינו צריכים לחסום פי המתחכמים בטבע הנמשכים אחרי היוני אשר הכחיש כל דבר זולתי המורגש לו והגיס דעתו לחשוב הוא ותלמידיו הרשעים כי כל ענין שלא השיג אליו הוא בסברתו איננו אמת" עכ"ל. ונמצא מבואר בזה, שעיקר הטומאה הרעה של 'גלות יון' היא מה שהיו מתחכמים בטבע ונמשכים אחר הנראה בעין גשמית כאילו אין בלתו, והיו מכחישים כל מה שלא השיגו בשכל גשמי.

ולמדנו בזה שזו היתה נקודת הכפירה היונית, להכחיש את מה שאומרים היהודים שיש אלהות נסתרת בכל הבריאה, ולכן הם נלחמו באותם המצות שעליהם אומרת התורה שיש בהם קדושה רוחנית נסתרת. כמו השבת שהוא נראה בטבע יום רגיל כמו שאר ימי השבוע, והתורה מלמדת שיש בו קדושה נסתרת, וכן כמו דיני טומאה וטהרה, שהתורה מלמדת שהגם שאין הדבר ניכר בעיני בשר, יש שמן טמא ויש שמן טהור. וביותר נלחמו היוונים הארורים כנגד התורה הקדושה, שאנו יודעים שיש בה חכמה נסתרת בסודות ורמזים לאין קץ, ורצו היוונים הארורים להכחיש זאת, כי לפי דעתם המשובשת לא הסכימו להודות במה שאינו מושג בחושים המגושמים. והוא הוא מה שספרו חז"ל (מגילה ט.). על תלמי המלך **, שהיה כידוע אחד ממלכי יון, שכינס שבעים ושנים זקנים והכניסן בשבעים ושנים בתים ולא גילה להם

אנו לציין בזה שמלשון הרמב"ם גופיה בפירוש המשנה בסנהדרין (פ"י) בעיקר הראשון של ה"ג עיקרים, מבואר למעיין היטב, שגם הרמב"ם מודה על התחדשות הברואים וקיומם מאת הבורא בכל רגע ממש, וכן מוכח ממה שכתב שם שה' יתברך ממציא כל נמצא, ובהעדר מציאותו תתבטל מציאות הנמצאים וכו'. ויש להעמיק בזה. ואכמ"ל.

** מעשה בתלמי המלך שכינס שבעים ושנים זקנים והכניסן בשבעים ושנים בתים ולא גילה להם על מה כינסן ונכנס אצל כל אחד ואחד ואמר להם כתבו לי תורת משה רבכם נתן הקב"ה בלב כל אחד ואחד עצה והסכימו כולן לדעת אחת וכתבו לו וכו' עיי"ש.

ישראל לסגולתו

• המשך •

סגולת לימוד סדר נזיקין

רבבות אלפי ישראל לומדי הדף היומי החלו זה מכבר בלימוד סדר נזיקין, והנה בדרשות חתם סופר זיע"א, בדרוש לפרשת זכור (תקנ"ד) מבאר את מאמר ריש לקיש שבת (לא ע"א) מאי דכתיב והיה אמונת עיתך חוסן ישועות וכו' ישועות זה סדר נזיקין שאם ח"ו נגזרו גזירות של נזיקין ופורענות על האדם מ"מ על ידי לימוד זה שאנו לומדים בסדרי הלכות נזיקין בזה אנו יוצאים ידי חובתנו וממילא באה ישועה לאדם ולעולם כולו ולזה רמזו חז"ל ישועות זה סדר נזיקין והיינו כדי להגיע לישועה ילימד סדר נזיקין ויפטר מכל צרה וצוקה נזק ומחלה. עד כאן דבריו

והדברים נאים לכל זמן ובפרט לזמנינו בו צריכים שמירה מעולה מבית ומחוץ, ושור המועד הם המחבלים ימ"ש אין להם שמירה אלא סכין.

ואולי אפשר שגם זה היה בכלל גזירת "כתבו לכם על קרן השור אין לכם חלק באלוקי ישראל", שביארו המגלה עמוקות (פרשת מקץ) ובני יששכר (מאמרי חודש כסלו מאמר ג), שכוונתם כנגד הלכות שור שנגח, שמבואר בבבא קמא (לח). שהסכימה המלכות עם כל התורה שהיא אמת מלבד דבר זה שישאל שהזיק גוי פטור, וגוי שהזיק ישראל חייב עיי"ש, ולכמה פוסקים כל נזקי ממון בכלל זה. - ולדברי החתם סופר אפשר שזה מה שרצו היוונים להזיק לעם ישראל על ידי שיבטלו מהם את הלימוד בחלק הזה של התורה שבו אין לכם חלק, וממילא תהיו מופקרים לנזקים רח"ל, והקב"ה עמד לנו בעת צרותינו ומסרם בידינו כן יאבדו כל אויביך ה'.

בס"ד

יצא לאור

בשורה משמחת

יצא לאור ספר
"אור הלבנה"
דרשות על סדר
פרשיות התורה

מפי הרב
ירון ראובן שליט"א
ישב ראש ארגון
"בעזרת השם"

BeEzrat HaShem INC.

דרשות
על סדר הפרשיות

הרב ירון ראובן שליט"א

הספר מחולק חנים לזיכוי הרבים לפרטים: Info@BeEzratHaShem.org
www.BeEzratHaShem.org

יצא לאור

בשורה משמחת

יצא לאור ספר
"אהבת חיים"

מאת
הרב אפרים כחלון
שליט"א

שאלות ותשובות
בענייני ממונות
דרוש ואגדה

ברצאת ארגון בעזרת השם
BeEzrat HaShem INC.

ספר
אהבת חיים

ש"ת
בענייני חשון משפט
דרוש ואגדה

בשורה טובה לציבור הרחב
ארגון בעזרת השם והעומד בראשו, הרב
ירון ראובן שליט"א
שמחים להודיע לציבור הרחב על יסודו של
בד"ץ 'בעזרת השם'
בעיה"ק ירושלים ת"ו
בראשותו של הגאון האב"ד
הגר"א כחלון שליט"א
והדיינים הגאונים
הגר"ש שרביט שליט"א
והגר"צ דידי שליט"א.
הבד"ץ עומד בנשיאותו והכוונתו של
מרן הגאון הרב יעקב זמיר שליט"א
חבר ביה"ד הגדול ירושלים.

בס"ד

חדש!

"זה חיים עשה" - **ארגון "בעזרת השם"**
שמח להצג

קינטרס
רגלים

ספר
ההוכחות
והתוכחות

קינטרס
השואה

היחוס
על פי הבג"ש
ש"ת

BeEzrat HaShem INC.

לחצות חנם: Info@BeEzratHaShem.org
www.BeEzratHaShem.org